

ČÍTANKA TEOLOGICKEJ ESTETIKY¹

Gesa Elsbeth Thiessen (ed.), *Theological Aesthetics: A Reader, Grand Rapids/Cambridge: William. B. Eerdmans, 2005 [2004], 400 stran.*

Gesa Elsbeth Thiessen je nemecká teologička pôsobiaca na Trinity College v Dubline. Vo svojej akademickej práci sa okrem iného venuje i vzťahu teológie a umenia a recenzovaná publikácia je ovocím práve tohto jej dlhodobého bádateľského záujmu. *Theological Aesthetics* predstavuje neoceniteľný zdroj pre všetkých tých, ktorí sa venujú teologickej estetike, teda disciplíne „zaoberajúcej sa otázkami o Bohu a teologickými témami vo svetle a optike zmyslového poznania (dojem, cit, imaginácia) prostredníctvom krásy a umenia“ (s. 1). Ide o čítanku pôvodných textov kresťanských teológov,² resp. ich prekladov do angličtiny.

Kniha je zostavená chronologicky a zároveň tematicky. Jej päť hlavných častí totiž sleduje tradičné delenie dejín kresťanstva (raná cirkev; stredoveká cirkev; reformácia;

17.–19. storočie – novovek; 20. storočie), zatiaľ čo každá jednotlivá časť je zložená z kapitol pojednávajúcich o rozličných aspektoch a témach relevantných pre problematiku, ktorú kniha ako celok sleduje. Menujme aspoň niektoré z týchto tém a aspektov: božská krása a videnie Boha; ikonoklazmus a idolatria; obrazy Boha; oslava Boha v architektúre, poézii a hudbe; mystické vízie; božská krása a krása stvorenia; cit, imaginácia a kontemplácia; umenie ako *locus theologicus*; pravda, zmysel a umenie; či imaginácia, kreativita a viera. Čitateľ tu nájde úryvky z prác takých teologických velikánov, akými sú Augustín a Tertulián, Anselm z Canterbury a Tomáš Akvinský, Luther a Kalvín, Schleiermacher a Newman, alebo Tillich a Barth. Zaradené state sú zvolené vhodne – názorne a prístupným spôsobom ponúkajú rozličné pohľady na danú tému. Zostavovateľku je potrebné pochváliť nielen za výber textov, ale aj za to, že každý úryvok je uvedený krátkou editorskou poznámkou k jednotlivým autorom a ich prístupom k sledova-

¹ Príspevok vznikol v rámci grantu GAČR, 14-22950P „Mýtus jako výrazový prostředek narativní teologie“.

² Ojedinelé výnimky predstavujú príspevky z pera filozofov, kritikov umenia či spisovateľov.

nej problematike. Čitateľ iste ocení i úvod ku každej z piatich častí knihy predstavujúci príslušné teologicko-estetické dôrazy a otázky typické pre dané obdobie. Ocenenie si taktiež zaslúži menný a predmetný register, zoznam ďalšej odporúčanej literatúry, no predovšetkým všeobecný úvod k publikácii od samotnej editorky. Thiessen v ňom nielen predstavuje disciplínu teologickej estetiky, zámer knihy a kľúč k výberu autorov a zostavovaniu materiálu, ale taktiež ponúka úvahy nad (umeleckou) kreativitou ako spôsobom na zahliadnutie zábleskov božského mystéria, spásnym charakterom krásy, previazanosťou krásy, pravdy a dobra, či schopnosťou umenia predstaviť si „inú“ skutočnosť (porov. s. 5–6).

Theological Aesthetics má nepochybne i svoje nedostatky. Stručne zmieňme aspoň niektoré z nich. Po prvé, perspektíva a záber publikácie je silne eurocentrická, čo sa javí ako nedostatok predovšetkým v poslednej časti venovanej 20. storočiu. Jediný neeurópsky, resp. neseveroamerický príspevok do diskusie (z celkového počtu 44!) predstavuje krátky úryvok od Leonarda Boffa.

Podobne neadekvátne sa javí, po druhé, i zastúpenie pravoslávnych teológov v neskorších historických obdobiach (časti 3 až 5). Po tretie, recenzentovi chýbalo aj silnejšie zastúpenie ženských hlasov. Hoci v ranejších obdobiach je ich nedostatok pochopiteľný a nepochybne poteší zaradenie Hildegardy z Binguenu, Juliany z Norwicheu a Terezy z Avily, je určite škoda, že pre 20. storočie bolo zo 44 autorov vybraných len 5 žien, pričom v kapitole venovanej pravde, zmyslu a umeniu nie je zaradená žiadna teologička.

A napokon, po štvrté, tento recenzent by bol veľmi uvítal epilóg či určitú záverečnú štúdiu, ktorá by pojednávala o výhľadoch v teologickej estetike pre 21. storočie.

Recenzovanú publikáciu je napriek tomu potrebné hodnotiť vysoko ako jedinečný zdroj primárnych materiálov relevantných pre disciplínu teologickej estetiky. Ocenia ju nielen študenti bohoslovnia a duchovní, ale tiež všetci tí, ktorí sa zaujímajú o prieniky teológie a umenia a o otázky spojené s estetikou, imagináciou, tvorivosťou a vierou.

Pavol Bargár